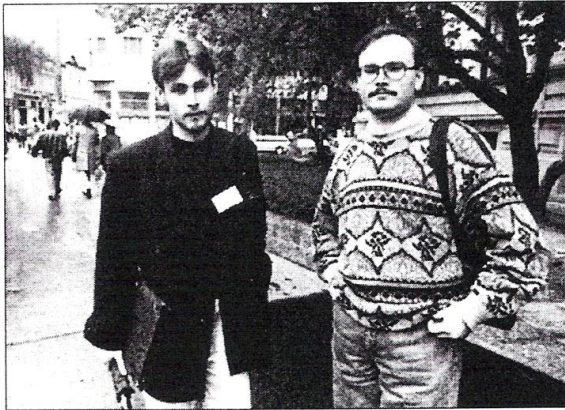

■ Kicsodák az udmurtok? Inmar hozott Szegeden!

A Szegeden zajló nemzetközi finnugristikai diákkonferencia szünetében két fiatalemberrel találkoztam; kinézetre azt hinné az ember, itt születtek valahol az Alföldön. Pjotr Voroncov és Igor Ganejev votjákok, vagy ahogyan ők nevezik magukat: udmurtok. Egy olyan urali finnugor nép fiai, amelyekkel a magyarok ősei közös genetikai töről származnak. Az udmurtok – 750 ezres lélekszámú nép – az Ural hegységtől nyugatra a Káma és a Vjatka folyók által határolt földön élnek Oroszország területén, kétharmad részben az Izsevszk központú Udmurtia köztársaságban, egyharmad részben a Baskir és a Tatár tartományban. A magyar–udmurt nyelvrokonságra jellemző, hogy a „kenyér” szavunk hajdani udmurt jövevényszó.

Udmurtia Brezsnyev idejében zárt köztársaság volt. Lakói, amennyire a Szovjetunióban egyáltalán lehetett, utazhattak ugyan, de őket nem látogathatta idegen; területén fegyvergyárak voltak. Pjotr meséli, hogy amikor a hatvanas években Vikár László néprajztudós ott járt, udmurt népdalokat csak Udmurtián kívül gyűjthetett, be nem engedték. Egészen 1990-ig tartott a zárlat. Göncz Árpád tavalyi látogatása már egy éledező, udmurt társadalmat talált. A látogatásra élénken emlékeznek, és úgy tartják számon, hogy nagy javulást hozott az egyetemi kapcsolatokban, a moszkvai és a pétervári egyetem után az izsevszki a harmadik Oroszországban, amelyben magyar lektor dolgozik. Pjotr is az Izsevszki Egyetem

Igor Ganejev és Pjotr Voroncov – Udmurtiából

Rövid finnugor történet

A nyelvészeti kutatások azt mutatják, hogy létezett egy urali ősegység, amely közös genetikai forrása lehetett a magyarok és a többi finnugor nép elődeinek. Ez a nyelvi egység a Kr. e. 4. évezredben finnugor és szamojéd alapnyelvre bomlott, s a finnugor alapnyelv a továbbiakban fokozatosan tagolódott. A Kr. e. 2. évezred közepén nyugat felé elkülönült a finn-permi ág és az ugor ág. Az ugor elődök a Kr. e. 1. évezred közepéig éltek együtt, ekkor a magyarok elődei délre húzódtak, a többiek (a manysik vagy vogulok, és chantik vagy osztjákok elődei) pedig jóval később Nyugat-Szibériába vándoroltak. A finn-permi ág tovább oszlott finn-volgai ágra és permi ágra; utóbbiból különült el a komi (zürjén) és az udmurt (votják) nép. A magyarok elődei történetük folyamán éltek az udmurtok szomszédságában, amiről több szóárvétel tanuskodik (pl. kenyér). A finn-volgai ágból később a lapp, a volgai ág (utóbb: cseremiszek és mordvinok) és a finnségi ág vált ki. Ez utóbbiból fejlődött ki az észti, a finn, a karjalai, a vot, a lív és a vepsze nyelv.

tanársegédje, udmurt nyelvet tanít a szegedi egyetemen és a budapesti Nyelvtudományi Intézetben (mindkét helyen 5-5 tanítványa van). Ami az anyanyelvet illeti, Udmurtiában ugyanazok a nemzetiségi problémák, mint Erdélyben. Bár a

lakosság 33 százaléka udmurt, és nyelvük általánosan használt élő nyelv, nem használható hivatalos nyelvként. A hivatalokban csak oroszul állnak szóba az emberrel. Az iskolák elemi szintjén létezik az anyanyelvi oktatás, de negyedik

osztálytól fölfelé már minden oroszul megy; csak tantárgyként tanulják az udmurtot. Ezzel szemben az udmurtot nemcsak a falusi lakosság beszéli, hanem irodalmi nyelvként is gazdag. Létezik két állami udmurt nyelvű napilap és 4 folyóirat, valamint több helyi újság (egy-egy Tatárisztánban és Baskiriában is). A televízió naponta néhány órán át udmurtul sugároz, s van rádióadás. Izsevszkben udmurt népi együttes és drámai színház, a tartományban pedig több népszínház működik.

Másik beszélgetőtársam, Igor az Izsevszki Egyetemen tanul; ötödik éves a történelem szakon, és harmadikos az udmurt-német szakon. Emellett néprajzzal foglalkozik, a konferencián az udmurt lakodalom szokásairól tart előadást. Meséli, hogy az udmurtok csak igen későn, a 18. században vették fel a kereszténységet, s akkor sem mindannyian. A déliek például máig megmaradtak pogány hitvilágukban. Templomként ünnepeiken a kuala nevű, fából készült szentélyben gyűlnek össze a tűzhely körül; az állatáldozat bemutatása ma is gyakori. Lovat, birkát, kacscát áldoznak. Fő istenüket Inmarnak hívják, és tisztelete annyira hagyományos, hogy gyakran a kereszténységre áttért udmurtok behelyettesítik vele Jézust. Inmar az égi, Inkuazj a földi, Kyldysin pedig az alvilági isten (sok más kisebb istenséget is tisztelnek). E három fő világszint jelenik meg az udmurt nemzeti lobogó színeiben is, mint fekete-fehér-vörös, amelynek közepén nyolcszűcsös piros napszimbólum áll. Igor szülei egy közepes udmurt faluban tanítanak, mindketten hagyományos hitűek. Igor maga is erre hajlik, bár jelzi, hogy inkább csak lélekleben.

Igor is, Pjotr is nagy rokonszenvvel beszél a magyarokról.

Panek Sándor

L
a

rc
m
ft
ta
ne
te
M
ü;
M
de
ü;
m
m
ór
m
al
sz
de
zc
tö
ve
hi
a
rc
ku
„t
Ó
se
ki
St

A
I

A
pata
Mar
Felk
Bart
M
Juhé
Főis
Álta

■ A
ség
9,08
tett
ÁVÜ
és V
gató:
bevél
rinto
2 milli